



Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Fax: (+ 47) 73 84 16 41
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Deres ref.

Deres kontaktperson

Vår ref.
2009/76 – 420.1

Vår kontaktperson
Alv Ottar Folkestad

Dato 02.02.2008

Havsul I AS – Havsul I offshore vindkraftverk med tilhørende infrastruktur. Oversendelse av klager på NVEs vedtak

Vi viser til oversendelsesbrev fra NVE til OED i ovenfor nevnte sak. Vi viser også til vårt klagebrev av 21.08.08, til våre innlegg under befaring juni 2007, til vår høringuttalelse i samme sak datert 5. juni 2006 og til innspill fra Norsk Ornitologisk Forening tidligere i forbindelse med konsekvensvurderingene. Spesielt med henvisning til vårt klagebrev av 21.08.08 og NVEs oversendelsesbrev av 16.12.2008 finner vi det nødvendig med en ny presisering av det vi mener er en fatal tilsidesetting av dokumenterbare fakta som berører sentrale problemstillinger i forhold til potensielle miljøkonsekvenser av en størrelsesorden som vi ikke tidligere har vært i nærheten av for norske vindkraftsaker. Disse rokker ved hensynet til vedtatte, nasjonale miljømål og klare og utvetydige, internasjonale forpliktelser. Det er derfor med vantro vi konstaterer at NVE heller ikke i denne omgang har tatt inn over seg hva problemstillingene egentlig gjelder. Vi viser da til direktoratets oppsummerende kommentarer i avsnitt 5 i klagenotatet: ”NVE kan ikke se at det er fremkommet nye vesentlige forhold i klagen som gjør at NVE vil omgjøre eller oppheve sitt vedtak av 24.06.2008.”

Før vi utdyper vår argumentasjon, finner vi det nødvendig å vise særlig til pkt. 3 i vårt klagebrev av 21.08.08 om det konsesjonsgitte områdets betydning som fødesøksområde for vann- og sjøfugl og med spesiell vekt på dette som den viktigste fødesøkssektoren for fuglefjellet på Runde. Det er gjort nærmere rede for dette i det andre kulepunktet i klagen, der områdets sentrale betydning for fuglefjellets eksistens er framhevet. Videre er det i pkt. 4 og nærmere omtalt i tredje kulepunkt poengtert hvordan Havsul I, sammen med konsesjonsgitt vindkraftverk på Haramsøya, sammenlagt dekker et tverrsnitt på i alt ca. 10 km av det strandflate-/kysttverrsnittet på Sunnmøre hvor fugletrekket konsentreres spesielt sterkt.

I NVEs oppsummering av NOFs klage er problemstillinger som gjelder områdets verdi for fuglebestandene i fuglefjellet på Runde ikke nevnt, og i direktoratets kommentarer til den del av klagen som gjelder vurdering av konsekvensene for fugl, er heller ikke problemstillingene for fuglefjellet på Runde nevnt med et eneste ord. Derimot er det vist til at viktige premisser for de vurderingene som er gjort, er konsekvensutredningene og NOFs egne innspill i tidligere



Together for birds and people

høringsuttalelser. Det vises således til konsesjonsnotatets begrunnelse for konsesjonsvedtaket. I NVEs vurdering av konsesjonssøknaden for Havsul I nevnes riktig nok at fagutredningen sier at områdetets viktigste funksjon for fugl er som næringsområde for havsule og alkefugler fra fuglefjellet på Runde, men ut over dette er det eneste som er nevnt med henvisning til Runde at fagutreder peker på at mange næringsområder kan bli mindre attraktive, noe som vil ha betydning i år med lite næring i alternative næringsområder. Med dette dokumenterer fagutreder en mangel på forståelse av hvordan næringssøk hos fuglefjellsfugl foregår og hvordan dynamikken i slik næringstilgang fungerer. Kollisjonsaspektet og vindkraftverket som dødelighetsfaktor er ikke nevnt som potensielt problem. NVE skriver likevel (side 59 i notatet): ”Effektene på fugl er det imidlertid vanskelig å si noe om da en ikke har gode undersøkelser fra tilsvarende situasjoner. Konsekvensutredningen og flere innspill fra faginstanser viser til at etablering av Havsul I kan medføre konsekvenser for fugl som bruker området.”

Dette burde i seg selv ha ført til at føre-var-prinsippet av hensyn til et av vårt lands tre-fire største fuglefjell umuliggjorde å gi konsesjon for vindkraftutbygging i dette området. Utreder/NVE har ikke vurdert spørsmålet om økt dødelighet som en reell trussel, kun eventuell forringelse av næringssøksområder og fortrenging fra tradisjonelle beiteområder. Det er således vanskelig å finne de utdypende vurderingene for effekter på fugl som NVE viser til i avsnittet om fugl på side 6 i oversendelsesnotatet for klagebehandling. På denne måten tar direktoratet på den ene siden ikke fatt i eller kommenterer de punkt i vår klagebegrunnelse som vi mener ikke har vært vurdert under konsesjonsavgjørelsen, og på den andre siden konkluderer NVE med at det i klagen ikke er framkommet nye opplysninger vedrørende fugl og konsekvenser ved etablering av Havsul I som gir grunnlag for å endre konsesjonsvedtaket. Det er helt avgjørende at NVE foretar de vurderinger som er nødvendige for de miljøkonsekvensavveiningene som skal ligge til grunn for å vekte pluss effektene av en utbygging opp mot risikoen for tap av de miljøverdiene som skal sikre oppnåelse av nasjonale miljømål og oppfylle de forpliktelser vårt land har påtatt seg i henhold til internasjonale konvensjoner og avtaler. NOF kan ikke se at det er gjort i dette tilfellet.

Det er dette som ligger til grunn for NOFs argumentasjon for at miljøkonsekvensspørsmål først og fremst må være et ansvar for de fagmyndighetene som skal besitte fagkompetanse på dette feltet, altså fagmyndighetene innen miljøverndepartementets ansvarsområde. Jamfør således pkt. 4.1 i klagenotatet fra NVE. Når NVE henviser til at både Direktoratet for naturforvaltning og Møre og Romsdal fylke ved nærings- og miljøavdelingen har rådd til at Havsul I kan gis konsesjon, må dette vurderes ut fra det faktum at ingen av disse instansene har stilt spørsmålstegn ved holdbarheten av konsekvensutredningene og således åpenbart heller ikke har vurdert så sentrale problemstillinger som konsekvensene for fuglefjellet på Runde. Det kan i ettertid settes et kritisk søkelys på det selvstendige ansvar de nevnte faginstansene har for å sikre seg at alle relevante tema er tilfredsstillende belyst i konsekvensutredningen, og at utredningen har vært forelagt instansenes egen fagkompetanse. Det grunnleggende poenget for klageavgjørelse er imidlertid at NOF *har* påpekt disse fundamentale manglene. Da må det bli avsatt tid nok til at de fagmyndighetene og -institusjonene som har ansvar og kompetanse for å vurdere disse problemstillingene, også gis mulighet for på nytt å gå gjennom konsesjonssøknaden så langt det gjelder eventuelle konsekvenser for fuglefjellet på Runde, men også i forhold til ny og oppdatert kunnskap om fugletrekket og ikke minst med referanse til de siste oppsummeringene og vurderingene av effektstudier ved vindkraftverket på Smøla (NINA-rapport desember 2008).

For å sikre en tilfredsstillende klagebehandling må grunnlag for en slik vurdering være den kunnskap og den oppdatering som ikke tidligere har framkommet, og med den vektning som den nasjonale/internasjonale betydningen av det berørte området skulle tilsi. Vi finner det derfor nødvendig på nytt å oppsummere den kunnskap vår forening besitter pr. årsskifte 2008/2009:

NOF har i notat (vedlegg 1) summert opp status for fuglefjellet på Runde etter mer enn 50 års ornitologisk feltaktivitet og har samtidig fått en oppsummering av den årlige overvåkningen av fugletrekk rundt øya Ona for de siste 11 år (vedlegg 2). Foreningen krever at disse to datasettene og den kunnskap de representerer, legges til grunn for vurdering av de miljømessige konsekvensene av både Havsul I og Haram vindpark og at så vel konsesjonsmyndigheter som miljøvernmyndighetene må bygge sine vurderinger av konfliktnivået på de verdier og de problemstillinger som de to datasettene belyser.

NOF har i tidligere innspill til de omtalte vindkraftplanene, i høringsbrev og i klage påpekt at det hefter store mangler metodisk og i faktagrunnlaget ved konsekvensutredningene for Havsulprosjektene, også Havsul I, samtidig som foreningen sterkt har understreket den betydning de aktuelle utbyggingsområdene har for meget store mengder fugl, både trekk vår og høst, aktivitet i hekketid (særlig for fødesøkende sjøfugl) og når det gjelder overvintring. Foreningen har videre påpekt den forsterkende, negative effekt som må forventes ved at to vindkraftverk ønskes lokalisert på en måte som langt på vei dekker tverrsnittet av hovedleden for trekkende fugl langs Norskekysten i dette området. Dette bryter diametralt med de lokaliseringskriterier som fra første stund har vært anbefalt internasjonalt når det gjelder å unngå konflikter med miljøhensyn, nemlig å unngå samlokalisering med viktige funksjonsområder for fugl, områder med stor konsentrasjon av fugl, og unngå terrengmessige formasjoner som gir vindkraftverkene blokkeringsposisjoner i forhold til ledelinjer for flygende fugl og flaggermus.

Sjøfuglenes bruk av området

Vi har i tidligere innspill konkret vist til og dokumentert sjøfuglenes bruk av Mørkekysten som næringsøksområde, og at det metodisk er uakseptabelt å knytte verdi- og konfliktvurdering av konsesjonssøkte tiltak kun opp mot hekkeplasser og hekkekolonier for sjøfugl i planområdet. Det spesielle med sjøfugl er, som vi tidligere har understreket, aktivitetsmønsteret i hekketid og det faktum at det er en forutsetning for gjennomført hekking at de søker næring over store sjøområder nettopp fordi deres føde hele tiden er i bevegelse, enten i form av fiskestimer på vandring, eller plankton som konsentreres eller driver i strømformasjonene. Hele sjøfuglenes livsstrategi har mobilitet som forutsetning, og i hekketid betyr det søk over store havområder på daglig basis og for enkelte arter med enorm rekkevidde. Bildet varierer fra art til art, og for de artene som har kortest rekkevidde for å kunne sikre næringsforsyning, fordeler hekkebestandene seg i større eller mindre kolonier der det finnes mulighet for hekking på øyer, holmer og skjær. Måker og terner er typiske representanter for disse, og rekkevidden for næringsøk er vanligvis noen titalls kilometer.

For fuglefjellsfuglene er situasjonen en helt annen, med noen arter som har en enorm rekkevidde. Krykkjer og alkefugl har rekkevidde på mer enn 100 km ut fra kolonien. Lunde er påvist inntil 200 km fra kolonien i hekketid, havsvaler 250-300 km fra reir med unger, mens havsule og havhest kan gå enda lenger ut fra kolonien på næringsøk. Sistnevnte har vært opplyst kan gå mer enn 400 km ut fra hekkeplassen. Under grågåstelling fra fly langs Mørkekysten den 1. juli 2008 (Arne Follestad medd.) ble det rapportert stor næringsøksaktivitet av havsuler på Hustadvika, og herfra var det aktivitet av arten langs kysten hele vegen sørover mot Runde (Grasøya sørligste flytellingslokalitet). Dette er helt i overensstemmelse med det som er registrert av næringsøksaktivitet under sjøfuglkartlegging sommerstid på Mørkekysten. Tilsvarende aktivitet er kartlagt også for de andre artene som hekker i fuglefjellet på Runde gjennom ringmerkingsfunn og feltobservasjoner i hele den mer enn 50-årige perioden det har vært drevet ornitologisk feltaktivitet på Runde og langs Mørkekysten. Dette materialet viser at næringsøk for fugl fra Runde dekker hele kystavsnittet fra Stadthavet til Hustadvika, og at den nordøstlige sektoren alltid har vært den tallmessig dominerende. Dette gjenspeiles dessuten i tallmaterialet fra trekkteilingene på Ona, selv om

disse tellingene bare dekker perioden fra slutten av august til senhøsten, altså etter at de fleste sjøfuglartene har forlatt fuglefjellet på Runde og bare havsule og havhest er tilbake. Registrert dagsmaksima for havsule rundt Ona er 1652 individer, noe som vil dekke en stor del av hele Rundes hekkebestand. For havhest gjelder tallet et totalestimat for fugl som passerer Ona i løpet av en dag, beregnet ut fra registrerte tall og aktivitet i telleperioder gjennom dagen. Her er tallet estimert så høyt som 28.000 fugler, noe som viser aktivitetsnivået for denne arten i sjøområdene rundt Ona. Ringmerkingsmaterialet viser videre en konsentrasjon av overvintrende sjøfugl både fra sør og nord nettopp langs kysten av Midt-Norge.

Av trekkfugl som passerer Ona, er det spesielt verdt å merke seg hvitkinngås med dagsmaksimum på ca. 9.700 individer og ringgås med nær 900 individer. For begge arter betyr det at store deler av totalbestanden trekker meget konsentrert. Andre arter som merker seg ut, er smålom med 690 individer som dagsmaksimum (korresponderer meget godt med tilsvarende tall for Stadtlandet!), grålire med 328 individer og rødvingetrost med 1000 individer. Med tanke på at sistnevnte i det vesentlige er natt-trekker, er det åpenbart at det må passere enorme mengder av denne arten i konsentrerte trekkperioder. Når disse tallene sammenholdes med det som er lagt til grunn i konsekvensutredningsrapportene for Havsulprosjektene, kan det uten videre konstateres at datagrunnlaget fra konsekvensutredningen umulig kan gi et tilfredsstillende grunnlag for å vurdere konfliktpotensialet for vindkraftverk i disse skjærgårdsområdene.

For Havsul I er avstanden til fuglefjellet på Runde 52 km til sørvestre kant og 65 km til nordøstre kant, altså langt innenfor rekkevidde av det som er normal næringssøksavstand for så godt som alle fugleartene på Runde. Konsekvensutredningen fokuserer bare på eventuell fortrenningseffekt av et vindkraftverk på næringssøkende sjøfugl og vurderer i realiteten ikke kollisjonsfare og kraftverket som dødelighetsfaktor. Problemet er at sjøfuglenes næring hele tiden er under forflytning og kan ikke vurderes som avgrensete, fikserte områder, men ressurser som fuglene følger etter over alt hvor de beveger seg. Dette er tidvis og i hovedsak parallelt langs den ytre kystfronten, men også periodevis inn på gruntvannsområdene mellom fluer og skjær, eller inn mellom øyene. Erfaringsmessig er områdene fra Giske og oppover til Hustadvika dominerende næringssøksområder i viktige deler av hekketida, og spesielt i ungematingsperioden har det vært et klassisk bilde at sjøfuglene fra Runde søker næring i områdene vest av Harøya, oppover mot Saltsteinsleia, innover i Harøyfjorden og munningen av Romsdalsfjorden, eller videre oppover mot Hustadvika slik det registrerte bildet var for havsuler 1. juli 2008. Avstanden fra Runde til midt på Hustadvika (rett av Male) er 100 km, og altså innenfor det som må betraktes som normal næringssøksavstand for alle de dominerende fugleartene i fuglefjellet på Runde. Alt etter hvor næringa befinner seg, kan denne distansen tilbakelegges 1-2 ganger eller mer pr. dag for hvert enkelt fuglepar. Jamfør registrerte dagsmaksima for havhest og havsule under trekkfuglregistreringene på Ona.

I et slikt perspektiv vil radarstudiene av trekkende fugl forbi Horns rev og Nysted i Danmark, eller i Sverige som NVE viser til, være lite relevant så lenge det i det alt vesentlige gjelder registrering av andefugler (gjess og ender) på regulært årstidstrekk i en situasjon hvor et vindkraftverk framtrer som den eneste strukturen som bryter en åpen horisont, og hvor fuglene navigerer mot et punkt som ligger betydelig lenger framme. For fugl i næringstransport mellom beiteområde og hekkeplass må det forventes at fokus ligger på enten å komme til næringsressursene, eller å ta korteste vei til reiret. Dette er bevegelser som kan gjentas inntil flere ganger daglig gjennom hele hekkeperioden, som strekker seg fra februar/mars til juli/august, for havhest og havsule enda lenger, og som har en helt annen regularitet og frekvens enn fugl på vår- eller høsttrekk. Fagutredersens forsøk på å estimere ulike fuglearters kollisjonsrisiko ved å operere med fikserte flyvehøyder for hver art, må i beste fall oppfattes som mangelfull kunnskap til hvordan de ulike artene beveger seg i forhold til ulike værforhold og bevegelsessituasjoner. Det faktum at lirype p.t. er den art som er registrert med flest kollisjoner i vindkraftverket på Smøla, bør illustrere problemstillingen. I

tidlige fagutredninger var nettopp rypene betraktet som lite utsatte for kollisjoner fordi de vanligvis beveger seg under rotorhøyde. Erfaringene med havørnkollisjoner i vindkraftverket på Smøla indikerer også at kollisjonsrisikoen hos fugl øker betraktelig når fuglens fokus er rettet mot andre fuglers adferd og/eller i forhold til termikk og luftstrømmer. Dette er situasjoner som må vurderes som høyst aktuelle for fugler som er motivert enten for søk etter næring, eller for å returnere korteste vei tilbake til reiret. Derfor forbauser det oss at erfaringene fra bl.a. Horns rev blir lagt til grunn av NVE for vurdering av effekter på fugl ved utbygging av Havsul I, mens studier fra bl.a. Belgia, hvor det er påvist at terner opptrer hyppig som kollisjonsoffer ved vindkraftverk, eller de pågående studiene på Smøla, ikke er benyttet som referanse. Dette så mye mer som vurderingene knyttet til Horns rev overser det faktum at for sjøfugl ville selv den andel av fugl som i følge radarstudiene ikke unnviker vindkraftverket, men flyr rett gjennom, kunne være stor nok til å gi en tilleggsdødelighet som kunne bli skjebnesvanger for sjøfugl med en normal dødelighet på 3-7 % årlig. Til og med i vindkraftverket langt inne i heiene og myrene på Smøla er det funnet kollisjonsoffer av havhest og alkekonge, arter som til dags dato ikke har vært observert inne over øya på annen måte, tross meget stor ornitologisk aktivitet over lang tid (NINAs oppsummeringsrapport fra Smøla 2008).

Konklusjon på mangelfullt grunnlag

NVE sier i vurderingene i konsesjonsnotatet at det er lite erfaringer når det gjelder effekter av vindkraftverk på sjøfugl. Etter føre-var-prinsippet burde dette alene være nok til at den første konsesjon for skjærgårdsbasert vindkraftutbygging i Norge ikke ble lokalisert til et så viktig område og med så stor aktivitet av fugl som tilfellet er for Havsul I. Dette kan ikke baseres på hvor vidt Havsul I er vurdert som det minst konfliktfylte av de i utgangspunktet fire delområdene innen Havsul-konseptet, men på den reelle konflikten som ligger i hvert enkelt delområde i forhold til de funksjoner og de naturverdier som kan bli skadelidende. Om de ulike Havsul-prosjektene skulle vurderes mot hverandre, måtte det bygges på et sikrere og langt bedre kunnskapsgrunnlag enn de fagutredningene som er lagt fram. Etter NOFs oppfatning mangler helt vesentlige opplysninger for hvordan det konsesjonsgitte området fungerer bl.a. for sjøfuglbestandene på Runde, som er langt det viktigste enkeltelementet som må konfliktvurderes i forhold til fugl. Det er vår oppfatning at konfliktnivået for Havsul I er fullt på høyde med konfliktnivået for Havsul II i så henseende, og at alle Havsulprosjektene har et så høyt konfliktpotensiale i forhold til miljøpolitiske målsetninger for vern av fugl, at de alle burde være avvist i utgangspunktet.

Som det er vist i vedlagte notat om status for fuglefjellet på Runde, har fuglefjellet vært under sterkt negativt press over en årrekke, og med negativ utvikling for de fleste artene. Til nå har dette i det alt vesentlige hatt sin årsak i sviktende ungeproduksjon, åpenbart som følge av sviktende næringstilgang i viktige deler av hekketida. Når bestandsnedgangen likevel ikke har vært katastrofal til nå, er det fordi voksendødeligheten til nå ikke synes å ha vært høyere enn normalt. Voksendødelighet hos sjøfugl er ekstremt lav sammenlignet med terrestre fugler og dyr, og ligger typisk i størrelsesorden 3-7 % årlig, periodevis kanskje opp mot 10 % for enkelte arter. Imidlertid har flere av artene på Runde i praksis hatt nullproduksjon av unger de aller siste åra, og effekten av dette i form av rekrutteringssvikt har ennå ikke vist seg. Sjøfuglene har sein kjønnsmodning, typisk 3-6 år eller eldre før første hekking.

Rekrutteringssvikt som følge av sviktende ungeproduksjon vil derfor vise seg først etter flere år. Det er derfor klart at i kommende år vil flere av disse artene (havhest, krykkje, lomvi, alke) måtte få en markert kraftigere bestandstilbakegang enn hittil, ganske enkelt fordi det ikke finnes egenrekruttering som kan kompensere for normal voksendødelighet. Dette gjør at fuglefjellet på Runde allerede nå er i en kritisk situasjon og at bestandene der er enda mer sårbar for økt voksendødelighet enn i en normalsituasjon. I et slikt perspektiv vil den potensielle dødelighetsrisikoen som et vindkraftverk plassert midt i det som tradisjonelt har vært av dette fuglefjellets viktigste ruter for næringssøk, lett gi en økt dødelighet som er stor nok til at fuglefjellet kollapser. Det er dette Norsk Ornitologisk Forening mener ikke har vært

belyst i fagutredningen, verken for Havsul I eller for de andre konsesjonssøkte prosjektene langs kysten av Møre og Romsdal, og som heller ikke NVE har oppfattet som det viktigste momentet i vår klage. Etter foreningens oppfatning er dette med på å dokumentere det vi også har tillatt oss å peke på i klagen, nemlig at NVE i denne saken ikke har innhentet den kompetanse som er nødvendig for å vurdere de naturfaglige verdiene, problemstillingene eller konsekvensene av den omsøkte utbyggingen. I kortversjon mener Norsk Ornitologisk Forening at fokus må settes på Runde som nasjonalikon, et symbolområde på vår tradisjonelt rike kystnatur som har gjort Norge kjent langt utenfor landegrensene og som årlig trekker tusenvis av turister.

Dette alene burde ha vært mer enn nok til å avvise utbygging av Havsul I på et tidlig tidspunkt. I tillegg kommer den betydning denne del av norskekysten har for et konsentrert trekk av fugl, og som dokumenteres spesielt godt gjennom oppsummeringsnotatet fra trekkfuglstudier på Ona de siste 11 åra. I tillegg er området generelt ett av de viktigste på norskekysten også for overvintrende fugl. Det konsesjonsgitte området har tradisjonelt vært ett av de viktigste beiteområdene for en rekke av de viktigste overvintringsartene.

Når NOF nå på nytt har gått gjennom fagutredningen for biologisk mangfold og NVEs notater både ved konsesjonstildelingen og ved klagebehandlingen, finner vi grunn til å stille spørsmål ved ytterligere ett tema som faglig ligger utenfor vår forenings normale fag- og interesseområde, men som vi ikke kan finne har vært vektlagt på en tilfredsstillende måte verken i konsekvensutredningen eller i seinere vurderinger. Det gjelder områdets betydning for kystselbestandene. Møre og Romsdal har tradisjonelt huset en av de største delpopulasjonene av steinkobbe i Norge, med minst 1250 dyr i 1987 (Havforskningsinstituttet). Tall fra 2006 (Fisken og havet, særnummer 2-2008) antyder en reduksjon til ca. 4-500 dyr, altså en meget sterk tilbakegang. Trolig mer enn halvparten av dette er lokalisert til Sandøy kommune og med det konsesjonsgitte område som det viktigste området for steinkobbe både i fylket og på landsbasis. NOF har i tidligere år bidradd med opptelling av steinkobbe langs kysten av Møre og Romsdal under sjøfuglarbeid sommerstid og har gitt supplerende opplysninger til Havforskningsinstituttet. Gjennom dette arbeidet har vi skaffet oss førstehånds kjennskap til fordelingen spesielt av steinkobbe, og nettopp området fra Sveslingane i Haram til Ona har tradisjonelt vært det viktigste området for steinkobbe, både for ungekasting på forsommer, og hårfelling på seinsommer. Her har de ytre skjæra med Havsteinen, Ekneskjera, Kjellskjera og Skråpen vært viktige og tradisjonelle tilholdsplasser. Det er derfor med stor forbauselse vi konstaterer at denne arten ikke har vært ofret særlig oppmerksomhet i vurdering av effekter så lenge de planlagte konstruksjonene fysisk beslaglegger de viktigste liggeplassene for arten. Det eneste vi finner er at Havforskningsinstituttet i en tidlig høringsuttalelse påpeker at det er mangelfull kunnskap om hvordan f.eks. vibrasjon fra vindturbiner virker på fisk og sjøpattedyr, og at det er viktig at slik kunnskap skaffes før det igangsettes vindkraftutbygging i kystfarvann. Så vidt vi kan lese ut av tilgjengelige saksdokumenter, er dette ikke fulgt opp.

Vurdert ut fra tilgjengelig kunnskap, er steinkobbebestanden i Sandøy en av fire delbestander som merker seg ut i Sør-Norge, arten er for tiden på vikende front. Etter vår forenings vurdering må utelatelsen av relevant effektvurdering for steinkobbe ligge nær opp til saksbehandlingsfeil. Dette viser etter vår oppfatning igjen at NVE gjennom sitt konsekvensutredningsprogram og ved etterfølgende saksutredning ikke har innhentet den nødvendige fagkompetanse for å sikre en tilfredsstillende vurdering av effektene på hele det biologiske mangfoldet, ved et så dramatisk naturinngrep som Havsul I vil utgjøre.

Vi har merket oss at etter at resultatene fra etterundersøkelsene rundt vindkraftverket på Smøla bekreftet at dødeligheten som følge av rotorkollisjoner var betydelig hos havørn og enkelte andre fuglearter, slik vår forening hadde forutsagt, innrømmet både utbygger og konsesjonsgiver at vindkraftverket var uheldig lokalisert. Det har i gitte sammenhenger sågar vært uttalt at hvis dette hadde vært kjent på forhånd, hadde vindkraftverket neppe blitt

lokalisert der det nå ligger. Videre har NVE i løpet av høsten uttalt at av de vindkraftplanene som har vært presentert til nå, er det bare rom for å bygge ut høyst 1/3 innen rimelig overskuelig framtid (10-20 år) fordi det ikke vil være nettkapasitet for å ta unna strømproduksjonen. Vi forventer at kombinasjonen av erfaringene fra Smøla og den faktiske kapasiteten for å ta imot strøm på nettet, vil medføre at konsesjonsmyndighetene er meget kritiske til hvilke prosjekter som blir konsesjonsgitt med tanke på konfliktpotensiale i forhold til miljøeffekter, og at myndigheter og utbyggere faktisk har god tid å sortere og prioritere de aktuelle prosjektene etter konfliktnivå. For vår del kan vi ikke se noen annen logisk konklusjon enn at Havsul I er et prosjekt i en konfliktkategori som gjør at gitt konsesjon må tilbaketrekkes og at andre og langt mindre konfliktfylte prosjekter må prioriteres. Jmfør således den nylig godkjente fylkesdelplan for vindkraft i Rogaland som en langt mer framtidsrettet måte å tilnærme seg vindkraftutvikling på.

Konklusjon:

Norsk Ornitologisk Forening konstaterer at NVE i sin saksbehandling, oppsummering og anbefaling for avgjørelse av innkomne klager på det konsesjonsgitte Havsul I, følger den mal direktoratet konsekvent har benyttet ved alle tidligere klagebehandlinger. Den går kort ut på at direktoratet uten å kommentere eller imøtegå de faglige argumentene, hevder at klagene ikke inneholder nye momenter som ikke har vært kjent og vurdert under konsekvensutredning og konsesjonsbehandling, og at klagene derfor ikke blir tatt til følge.

For Norsk Ornitologisk Forenings klage mener vi å kunne påvise at viktige momenter som vår forening har forsøkt å spille inn på et tidlig stadium, og som vi har presisert seinere i vår klage, *ikke* har vært vurdert i fagutredningen, konsesjonsavgjørelsen og heller ikke nå i klagerunden, selv om vi der har forsøkt å understreke det enda mer klart og utvetydig. Disse momentene er ikke en gang nevnt i klageoppsummering og direktoratets kommentarer til dem. Vi må derfor utheve på nytt det som ut fra vår oppfatning av nasjonale miljømål og internasjonale forpliktelser må være de viktigste vurderingselementene i forhold til effekter fra et eventuelt Havsul I og som vi krever blir realitetsbehandlet i klagerunden:

- 1. Effektene på næringsøkende sjøfugl fra fuglefjellet på Runde, og her først og fremst risiko for økt voksendødelighet gjennom kollisjon med turbinene, og dette særlig vurdert i forhold til fuglefjellets kritiske tilstand.*
- 2. Søke sammenligning i hvordan lignende problemstillinger har vært vurdert i andre land og områder hvor nærhet til fuglefjell har vært aktuelt - hvis tilsvarende lokalisering i det hele finnes.*
- 3. Søke erfaringsmateriale der relevant materiale finnes (Smøla, Belgia, USA) og ikke ensidig referere til områder og problemstillinger som ikke dekker de problemstillingene som er aktuelle for Havsul I (for eksempel Horns rev, Danmark).*
- 4. Rette opp den åpenbare mangel som ligger i at hensyn til et av landets aller viktigste steinkobbeområder ikke har vært realitetsvurdert i forhold til effekter.*

NOF forutsetter at klagebehandlingen ikke blir sluttført før disse viktige momentene har vært vurdert av kompetente faginstanser der både fagmiljø innen de ulike tema er rådspurt og fagmyndighetene innen så vel miljøvern som marin ressursforvaltning har blitt gitt anledning til å vurdere problemstillingene. Vi tør minne om at miljøvernministeren i høringskonferansen for forvaltningsplan for Norskehavet i november 2008 uttalte at vi ikke har råd til å miste et nasjonalikon som fuglefjellet på Runde eller andre fuglefjell, og at det i forvaltning av hav- og kystressurser er viktig å legge en økologisk forvaltningsprofil til grunn. Dette med utgangspunkt i det fokus som var satt på den negative bestandsutviklingen for sjøfuglene de

seinere åra, og med den oppmerksomhet som ikke minst har vært viet fuglefjellet på Runde og bekymringen fra lokale og tilreisende for mulighetene for at dette naturdokumentet er på vei til å gå tapt. Det må derfor være et sentralt punkt i vurdering av Havsul I og tilsvarende inngrep langs kysten å se dette som del av en helhetlig forvaltning av kystnaturen, både de levende ressursene, landskapsforvaltningen og det utnyttings- og utbyggingspress kysten utsettes for fra annet hold.

Med henvisning til den begrensning som nettkapasiteten etter NVEs eget utsagn setter for utbygging av vindkraft i Norge, må det føre til at prioritet for utbygging først og fremst settes på de prosjektene som har det laveste konfliktpotensialet, og at det må være rikelig tid til å få lagt fylkesvise delplaner etter erfaring fra Rogaland og enkelte andre fylker til grunn for videre utvikling av vindkraftproduksjon i Norge. I et slikt perspektiv må det være innlysende at Havsul I er et prosjekt med så høyt skadepotensiale i forhold til naturverdier og nasjonale miljømål at gitt konsesjon må trekkes tilbake.

I tilfelle det mot all formodning skulle være aktuelt å avvise vår klage og fremdeles opprettholde konsesjon for utbygging av Havsul I, ber NOF om at det klart tilkjennegis at dette er en politisk beslutning der Norge er villig til å ofre fuglefjellet på Runde til fordel for vindkraftutbygging, og at det også tilkjennegis hvem som tar dette ansvaret. I et nøtteskall oppfatter vi problemstillingen som så dramatisk og så enkel. Vi tør minne om at forut for konsesjon og utbygging av vindkraftverket på Smøla var NOF den eneste av uttaleinstansene som på faglig grunnlag var i stand til å forutsi de negative effektene som seinere er dokumentert og som internasjonalt har gjort at dette vindkraftverket blir referert til som ett av de klareste eksemplene på hvordan vindkraftverk ikke skal lokaliseres om det skal kunne kalles bærekraftig og miljøvennlig. Det kan ikke være fornuftig å gjenta et tilsvarende feilgrep, bare i enda større målestokk og med enda større rekkevidde i forhold til internasjonalt ansvar.

Vedlegg:

Notat om status for fuglefjellet på Runde

Notat om fugletrekket rundt Ona

Artsliste for fugl rundt Ona

For Norsk Ornitologisk Forening

(sign)

Kjetil Aa. Solbakken
Generalsekretær

(sign)

Alv Ottar Folkestad
Leder

Kopimottakere:

Miljøvernminister Erik Solheim
Miljøverndepartementet
Direktoratet for naturforvaltning
Norges vassdrags- og energidirektorat
Fiskeridirektoratet
Havforskningsinstituttet
Møre og Romsdal fylke
Sandøy kommune
Norges Naturvernforbund
Norges Miljøvernforbund
Den Norske Turistforening
Norges Jeger- og Fiskerforbund
WWF Norge
Natur og ungdom
Bellona